

Strokovne podlage s področja kmetijskih zemljišč za določitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč

Vloga tal v prostorskem načrtovanju

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Leon Ravnika, Mateja Požar, Darko Brulc, Nina Tomec

17. 1. 2024

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

Tla so **neobnovljiv naravni vir**, saj njihovo nastajanje in obnavljanje traja desettisočletja. Zaradi zagotavljanja tako imenovanih ekosistemskih storitev so življenjskega pomena za ljudi in okolje. (Sektor za okolje, MOPE)

Kmetijska zemljišča so **naravna dobrina**, pomembna za pridelavo hrane, varovanje okolja in voda, vplivajo pa tudi na podobo kulturne krajine, njene estetske in naravne vrednosti ter nenazadnje na poseljenost podeželja. (Kazalci okolja, ARSO)

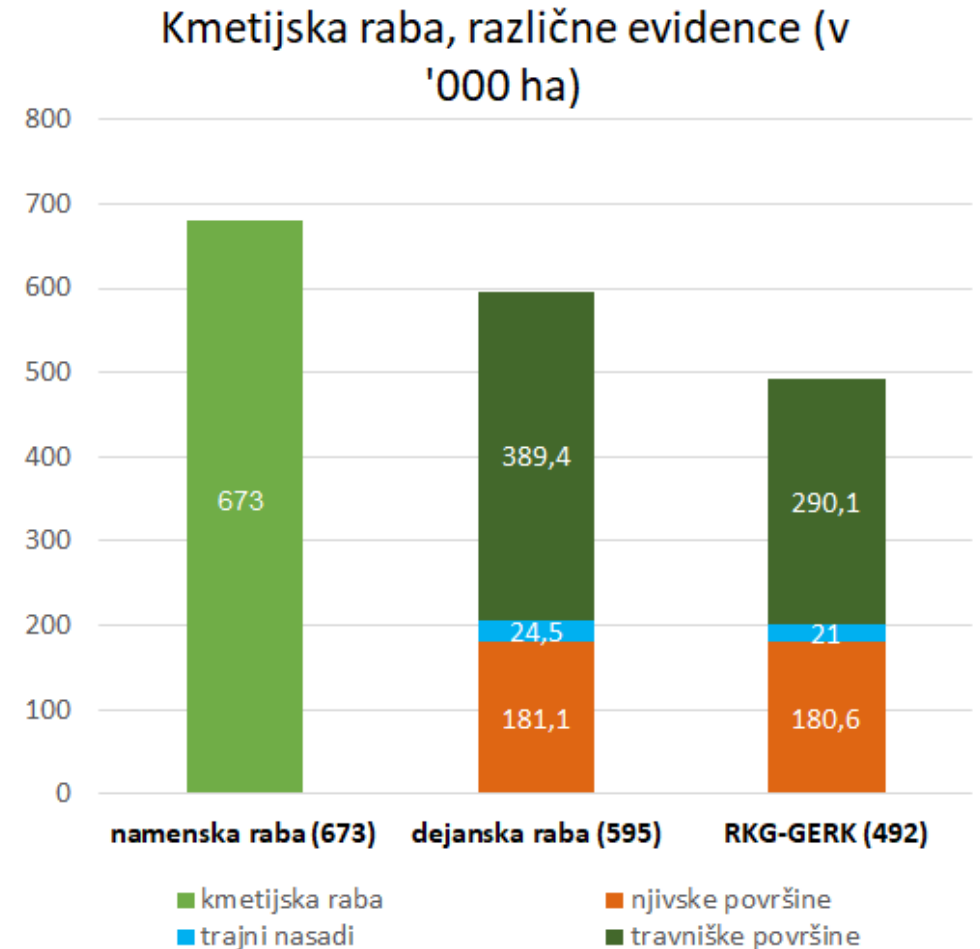

Kmetijska zemljišča v Sloveniji v letu 2022

po namenski rabi (glede na prostorske načrte):
nekaj več kot **673.000 ha** kmetijskih zemljišč
→ 33 % celotne površine Slovenije,

po dejanski rabi (glede na letalske posnetke):
dobrih **595.000 ha** kmetijskih zemljišč v uporabi
→ 29 % celotne površine Slovenije,

glede na RKG-GERK (glede na površine, ki jih KMG prijavijo
zaradi uveljavljanja ukrepov kmetijske politike ali zaradi
zakonskih obvez):
okrog **492.000 ha KZU**
→ 24 % celotne površine Slovenije.

Izguba kmetijskih zemljišč v obdobju 2010-2021 – namenska raba prostora

Kljub temu, da so kmetijska zemljišča izjemno **OMEJEN** vir v Sloveniji in da so predmet sistemskega varovanja, jih **IZGUBLJAMO**.

➔ Namenska raba prostora:

V **11 letih** od 2010 do 2021 je prišlo do **spremembe namenske rabe** na skupni površini **16.731,62 ha** kmetijskih zemljišč v druge namenske rabe in **6.194,32 ha** sprememb iz drugih namenskih rab nazaj v namensko rabo kmetijskih zemljišč.

izgubljenih 10.538 ha kmetijskih zemljišč
po namenski rabi prostora = 958 ha/letno

USKLADITEV Z DEJANSKIM STANJEM V NARAVI

- **60 %** (6.323 ha) namenske rabe KZ prešlo v gozd in vode.

AŽURACIJE, POZIDAVA

- **40 %** (4.215 ha) namenske rabe KZ prešlo v stavbna zemljišča - od tega vsaj ½ teh sprememb kot uskladitev stanja z dejanskim stanjem (legalno zgrajeni objekti) → 2.108 ha.

ANALIZA PO DEJANSKI RABI KMETIJSKIH IN GOZDNIH ZEMLJIŠČ 2012-2022

V analizi so bila upoštevana zemljišča iz leta **2012**, kjer se je kmetijstvo aktivno izvajalo (zemljišče vpisano v RKG-GERK), v letu **2022** pa so glede na evidenco dejanske rabe postala bodisi pozidana in sorodna zemljišča, bodisi gozd ali zaraščanje → takšnih je skupaj **8.288 ha kmetijskih zemljišč**.

Bonitetni razred	Njive		Travniki	
	POZIDAVA	ZARAŠČANJE	POZIDAVA	ZARAŠČANJE
0-35	8 ha	10 ha	370 ha	3.163 ha
36-100	<u>523 ha</u>	<u>210 ha</u>	<u>1.127 ha</u>	<u>2.877 ha</u>
SKUPAJ	531 ha	220 ha	1.497 ha	6.040 ha
	751 ha		7.537 ha	

Vir: RKG_GERK, MKGP

! Kar **81 % površin**, ki so bile **izgubljene zaradi pozidave** njiv in travnikov, so bile najboljše kmetijska zemljišča **z boniteto več kot 35** - eden izmed kriterijev za določitev območij TVKZ.

Med njivami in travniki, ki smo jih „izgubili“ zaradi zaraščanja, je **49 %** takšnih, ki imajo **boniteto več kot 35** in predstavljajo najboljše kmetijska zemljišča.

Koliko njivskih površin na prebivalca (v ha) imamo?

Orna / njivska zemljišča (ha) per capita – primerjava z EU (leto 2020)

Pregled vzpostavitve koncepta določanja območij TVKZ... 1/2

- I. Koncept določanja območij TVKZ opredeljen s spremembo ZKZ v letu **2011** → koncept začeli izvajati v letu **2020**.
- II. Znižanje odškodnine v **2012** (finančni vir za izdelavo strokovnih podlag).
- III. **Po 2012** so se iskale alternativne rešitve – npr. določitev TVKZ z vladno uredbo za celo Slovenijo (2013), določitev obveznih kvot TVKZ po občinah (2014).
- IV. Sledi sprememba ZKZ v **2016** in poenostavitev izdelave strokovnih podlag.
- V. Med **2016 in 2018** so bili pripravljeni in sprejeti **štirje podzakonski predpisi**, potrebni za izvajanje koncepta TVKZ.

Pregled vzpostavitve koncepta določanja območij TVKZ... 2/2

- VI. **Neuspešno prvo javno naročilo** za izbor izvajalca v **2018**.
- VII. **Izbran izvajalec** za izdelavo strokovnih podlag v **2020**.
- VIII. Zakon o interventnih ukrepih za omilitev posledic drugega vala epidemije **COVID-19 v 2020** (odpustek do 10 ha do 31. 12. 2021) → nekaj občin je kljub temu začelo določat TVKZ.
- IX. Do danes **objavljenih 15 strokovnih podlag** s področja kmetijstva.
- X. V Sloveniji je 212 občin. MKGP ocenjuje, da bo določanje TVKZ po občinah potekal več let, saj je **postopek odvisen od dinamike spreminjanja OPN**.

Normativni okvir: strokovne podlage s področja kmetijstva in določitev območij TVKZ... 1/2

- Zakon o kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D, 79/17, 44/22 in 78/23 – ZUNPEOVE; v nadaljevanju: ZKZ),
- Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS, št. 71/16),
- Pravilnik o podrobnejših pogojih za določitev predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč ter o podrobnejši vsebini strokovnih podlag s področja kmetijstva (Uradni list RS, št. 55/17; v nadaljevanju: Pravilnik),
- Pravilnik o tehničnih, strokovnih in organizacijskih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati organizacije za izdelavo strokovnih podlag s področja kmetijstva (Uradni list RS, št. 80/16 in 12/19),
- Pravilnik o vsebini elaborata posegov na kmetijska zemljišča (Uradni list RS, št. 83/16).

Normativni okvir: strokovne podlage s področja kmetijstva in določitev območij TVKZ... 2/2

- 2. člen ZKZ: **kmetijska zemljišča se razvrščajo v območja TVKZ in OKZ.**
- 3.c člen ZKZ: **MKGP naroči izdelavo strokovne podlage**, če občina sprejme sklep o začetku postopka priprave prostorskega akta ((SD) OPN) in s katerim se predlaga **sprememba namenske rabe kmetijskih zemljišč**.
- Kriteriji za določitev TVKZ so opredeljeni v **Pravilniku**.
- **Kriteriji:**
  - boniteta,
  - nagib,
  - izvedena komasacija,
  - osuševanje,
  - namakanje,
  - trajni nasadi,
  - lokalne značilnosti kmetijske pridelave in rabe kmetijskih zemljišč ter
  - upoštevanje obsega in zaokroženosti zemljišč.
- Ob upoštevanju kriterijev se **pripravijo strokovne podlage** s predlogom določitve območij TVKZ in območij OKZ.
- Strokovne podlage izdeluje **organizacija, ki jo MKGP izbere z javnim naročilom**.

Določitev območij TVKZ in OKZ

- Trajno varovana kmetijska zemljišča → TVKZ
- Ostala kmetijska zemljišča → OKZ

- Ukrep, ki bo prispeval k **omejitvi pozidave** kmetijskih zemljišč.
- Območja TVKZ se določijo v **občinskih prostorskih načrtih** (OPN) in se ne smejo spreminjati najmanj **10 let** od uveljavitve OPN, s katerim so bila ta območja določena.
- Za določitev območij TVKZ se predhodno pripravi **strokovna podlaga** s področja kmetijstva, ki vsebuje predlog območij TVKZ in OKZ.
- Občina pri pripravi OPN na podlagi strokovne podlage določi območja TVKZ in OKZ – pri tem se predhodno predlog OPN **uskladi z ministrstvom**.
- Ocena, da bo v Sloveniji določenih okoli **350.000 ha TVKZ**.

Predlog območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč se prikaže z enotnim grafičnim znakom, in sicer:

barva polnila (RGB): 168, 0, 0
barva obrobe (RGB): 0, 0, 0
debelina obrobe: 0,5

Predlog območij ostalih kmetijskih zemljišč se prikaže z enotnim grafičnim znakom, in sicer:

barva polnila (RGB): 152, 230, 0
barva obrobe (RGB): 0, 0, 0
debelina obrobe: 0,5

Območja drugih zemljišč, potencialno primernih za kmetijstvo, se prikaže z enotnim grafičnim znakom, in sicer:

barva obrobe (RGB): 0, 0, 0
debelina obrobe: 0,5
barva notranjih črt (RGB): 0, 0, 0

- Organizacija izdela strokovno podlago v roku največ **treh mesecev** od prejema naročila.
- MKGP na svoji **spletni strani** objavi tekstualni in grafični del strokovne podlage:
  - <https://www.gov.si teme/varstvo-kmetijskih-zemljisc/strokovne-podlage-s-podrocja-kmetijstva/>
- Strokovna podlaga je **objavljena v 4 do 6 mesecih** od naročila (morebitni tehnični popravki).

→ Na sliki desno posnetek zaslona spletnega mesta, kjer so objavljene strokovne podlage.

Domov > Teme > Varstvo kmetijskih zemljišč >

Strokovne podlage s področja kmetijstva

Grafični podatki strokovnih podlag so na voljo v stisnjeni datoteki zip, v vektorskem formatu s končnicami .dbf, .shp in .shx. Za njihovo uporabo je potrebna ustrezna programska oprema.

PRILAGODITE IZPIS

Občina

OBČINA	DOKUMENTI	PODATKI
Bistrica ob Sotli	Strokovna podlaga s področja kmetijstva za občino Bistrica ob Sotli (zip, 3,4 MB)	Geoprostorski vektorski podatki za občino Bistrica ob Sotli (zip, 22 MB)
Braslovče	Strokovna podlaga s področja kmetijstva za občino Braslovče (zip, 7 MB)	Geoprostorski vektorski podatki za občino Braslovče (zip, 14 MB)
Brežice	Strokovna podlaga s področja kmetijstva za občino Brežice (zip, 16 MB)	Geoprostorski vektorski podatki za občino Brežice (zip, 101 MB)
Hajdina	Strokovna podlaga s področja kmetijstva za občino Hajdina (zip, 4,6 MB)	Geoprostorski vektorski podatki za občino Hajdina (zip, 2,5 MB)
Hoče - Slivnica	Strokovna podlaga s področja kmetijstva za občino Hoče-Slivnica (zip, 3,5 MB)	Geoprostorski vektorski podatki za občino Hoče-Slivnica (zip, 12 MB)
Makole	Strokovna podlaga s področja kmetijstva za občino Makole (zip, 4,6 MB)	Geoprostorski vektorski podatki za občino Makole (zip, 25 MB)
Mokronog - Trebelno	Strokovna podlaga s področja kmetijstva za občino Mokronog - Trebelno (zip, 6,5 MB)	Geoprostorski vektorski podatki za občino Mokronog - Trebelno (zip, 31 MB)

STROKOVNE PODLAGE S PODROČJA KMETIJSTVA – metodološki primeri

Uporabljene kratice

Nabor kratic se je do danes razširil. Uporabljene kratice v strokovni podlagi so vedno pojasnjene v tekstualnem delu strokovne podlage.

Kratice so določene glede na podatke iz evidenc kot na primer:

- Dejanska raba kmetijskih in gozdnih zemljišč,
- Dejanska raba javne cestne infrastrukture,
- Vodni kataster,
- Evidenca stavbnih zemljišč.

V nadaljevanju nekaj primerov uporabe kratic...

REZULTAT_OKZ

 OKZ

 OKZ_c

 OKZ_p

 OKZ_v

REZULTAT_PPK

 PPK

REZULTAT_TVKZ

 TVKZ

 TVKZ_c

 TVKZ_p

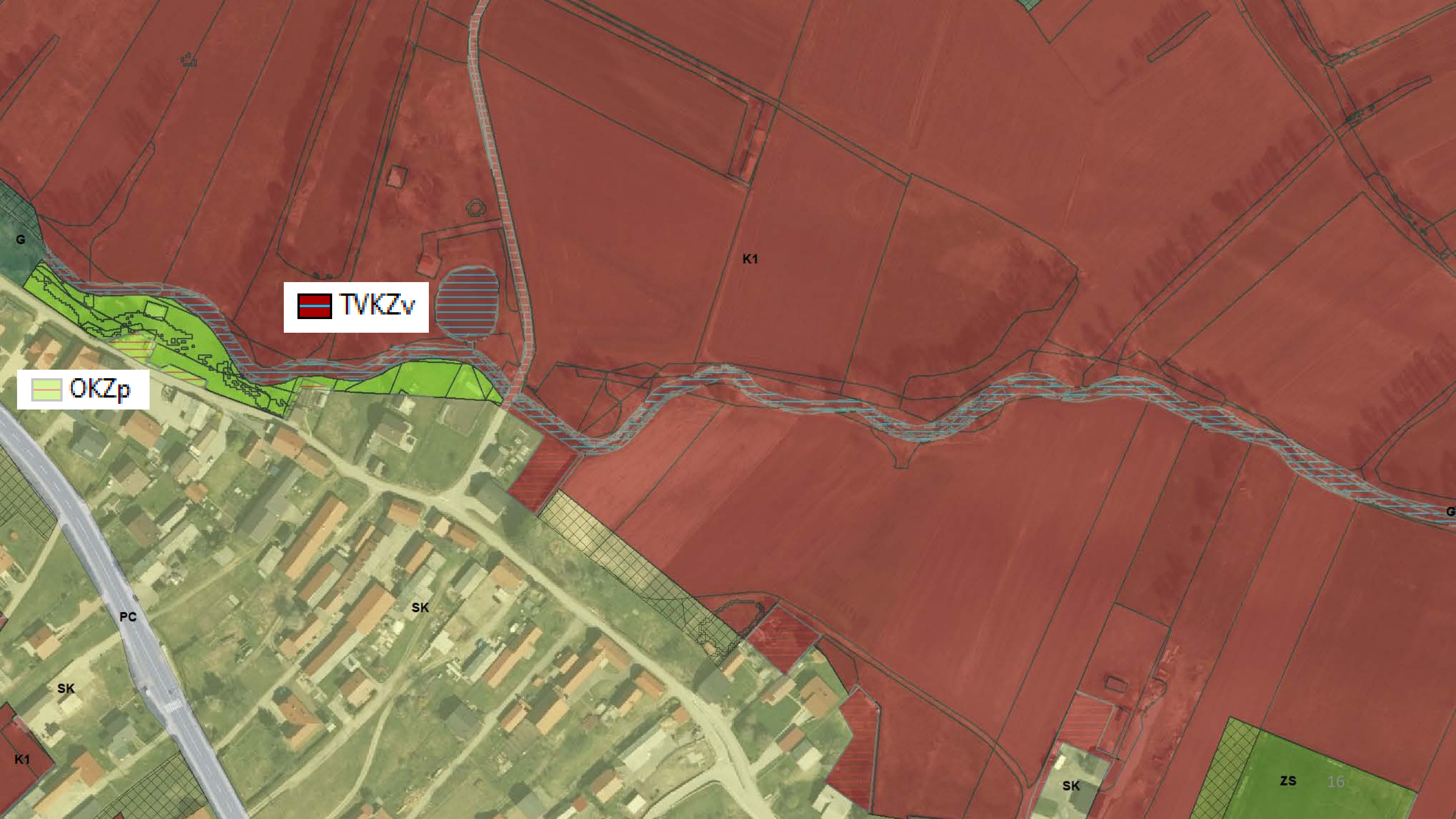
 TVKZ_v

TVKZc

 TVKZv

 OKZp

 TVKZp

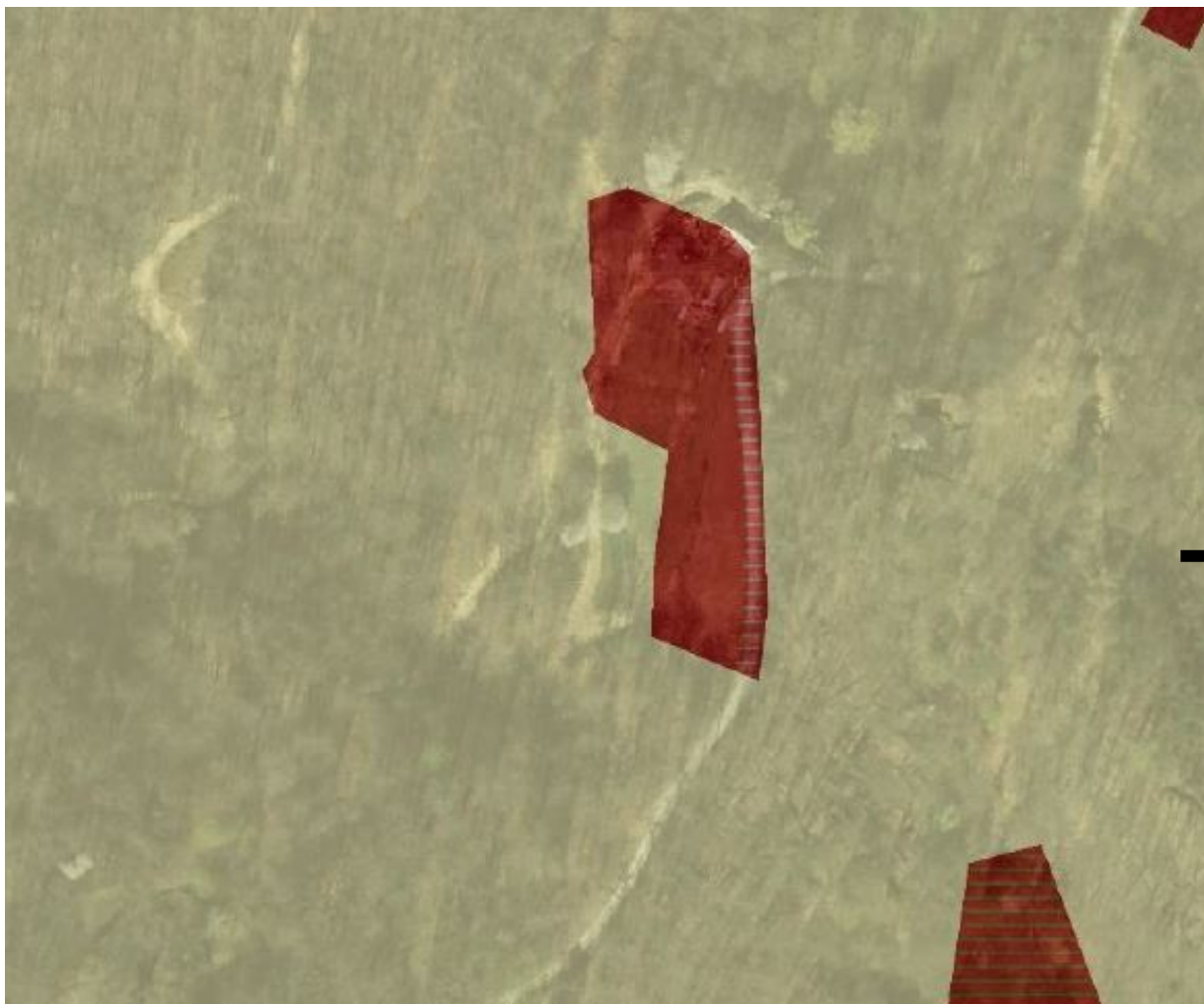
Zaokroževanje

Po tem, ko je predlog območij izračunan po modeliranju, sledi zaokroževanje:

- **Avtomatsko zaokroževanje** - združevanje poligonov in preverjanje njihove velikosti.
  - Vsi poligoni TVKZ, ki so manjši od 1000 m², se spremenijo v OKZ.
  - Vsi OKZ, ki so manjši od 500 m², se priključijo TVKZ.
- Sledi **ročno zaokroževanje** – izločajo se območja, kjer je sklenjeni sklop TVKZ manjši od 0,5 ha. Poligoni med 0,5 in 1 ha se dodatno presojujejo, ali ostanejo TVKZ (po strateških tipih, glede na boniteto, velikost poligona, dejansko rabo).
- V nadaljevanju nekaj primerov ročnega zaokroževanja...

Ročno zaokroževanje – velikost poligona manj kot 0,5 ha

Prikaz modela PRED ročnim zaokroževanjem (rezultat modela).
Model izkaže predlog TVKZ.

Prikaz modela PO ročnem zaokroževanju.
Oba poligona sta manjša od 0,5 ha in sta se določila kot OKZ.

Ročno zaokroževanje – glede na nizke bonitete in visoke naklone (poligon je sprva dobil status TVKZ zaradi dejanske rabe – ekstenzivni sadovnjak)

Rezultat modela PRED ročnim zaokroževanjem.

Poligon je dobil status TVKZ zaradi točke iz naslova trajnih nasadov po dejanski rabi.

Prikaz modela PO ročnem zaokroževanju.

Poligon s predlogom TVKZ se je zaokročilo v OKZ, ker gre na širšem območju za območje z nizko boniteto (26 bonitetnih točk) in v naklonu nad 25 %.

Ročno zaokroževanje – glede na upoštevanje usmeritev iz priloge 2 Pravilnika (podtipi strateških območij – manjše zaplate)

Model pred ročnim zaokroževanjem.

Model je nekatere poligone izkazal kot TVKZ zaradi bonitet (37 in več).

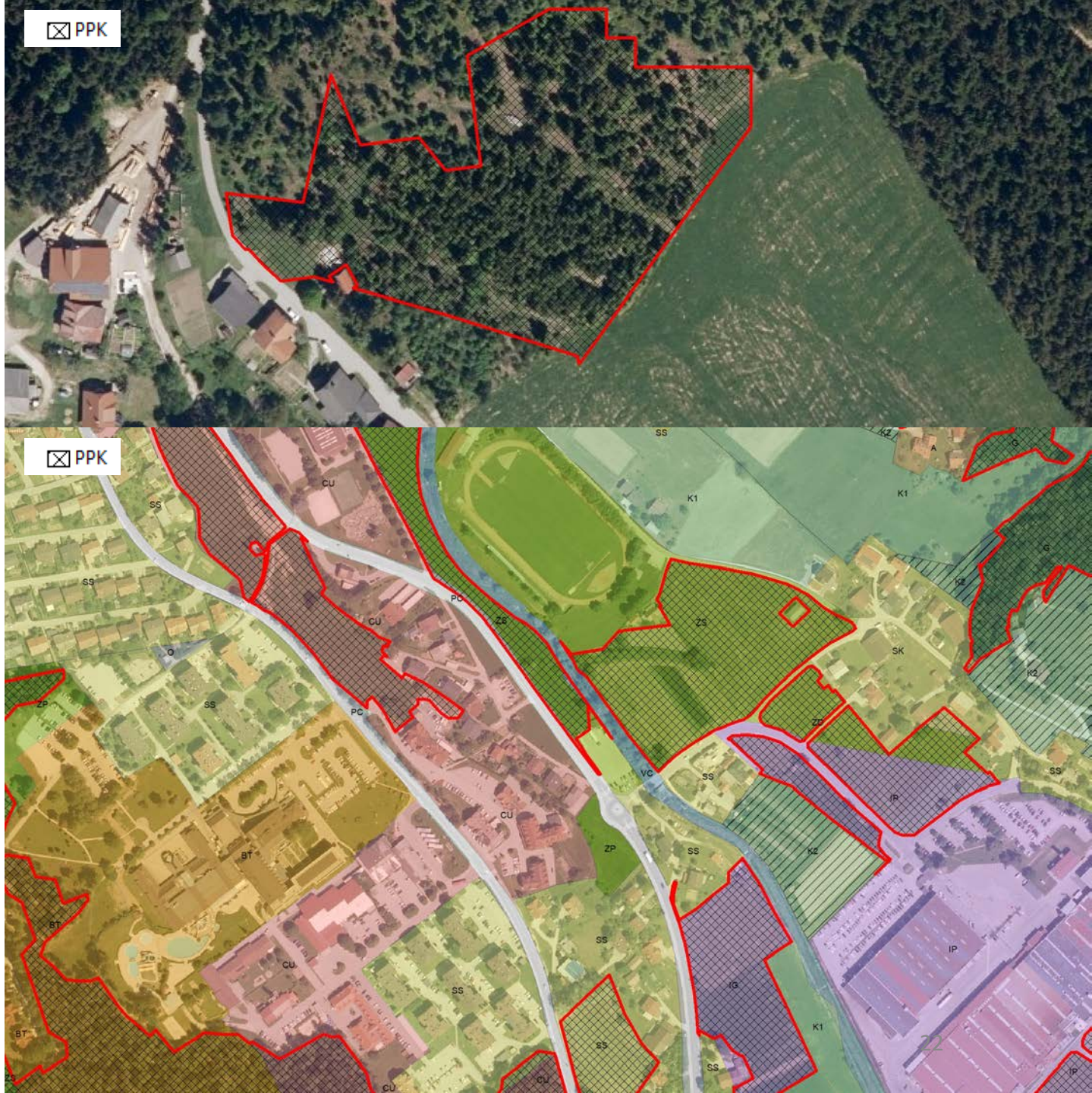
Predlog TVKZ, OKZ po ročnem zaokroževanju.

Po usmeritvah iz priloge 2 Pravilnika za posamezni strateški podtip (manjše zaplate) se je ohranil predlog TVKZ tam, kjer so višje bonitete (45 in več) in zmeren naklon. Ostale poligone se je zaokrožilo v OKZ.

PPK - območja drugih zemljišč, potencialno primernih za kmetijstvo

- Del strokovne podlage je tudi predlog območij drugih zemljišč, potencialno primernih za kmetijstvo (PPK), ki so lahko **potencial za vzpostavitev nadomestnih kmetijskih zemljišč**.
- PPK so:
  - vsa stavbna, gozdna ter druga zemljišča ter območja voda, ki so po dejanski rabi kmetijska ter
  - gozd tako po namenski rabi kot dejanski rabi, razen varovalni gozd ali gozd s posebnim pomenom, in ga je mogoče spremeniti v zemljišča za kmetijsko rabo
- Pozor: predlog PPK na gozdnih zemljiščih → [evropska uredba o deforestaciji](#) (les, govedreja, soja).

STROKOVNE PODLAGE S PODROČJA KMETIJSTVA
– implementacija območij TVKZ v prostorskih aktih

Oznake območij kmetijskih zemljišč v prostorskih aktih

Osnutek novega pravilnika OPN in OPPN*, ki ureja pripravo OPN in OPPN:

- TVKZ → KT
- OKZ → KO

Občine, ki v postopkih (SD)OPN **ne določajo območij TVKZ in OKZ**, še naprej za kmetijska zemljišča uporabljajo oznaki **K1 in K2**.

*Pravilnik o občinskem prostorskem načrtu in o občinskem podrobnem prostorskem načrtu

Določanje območij UON, ODRN in TVKZ

Ureditveno območje naselij (UON) – ZUreP-3

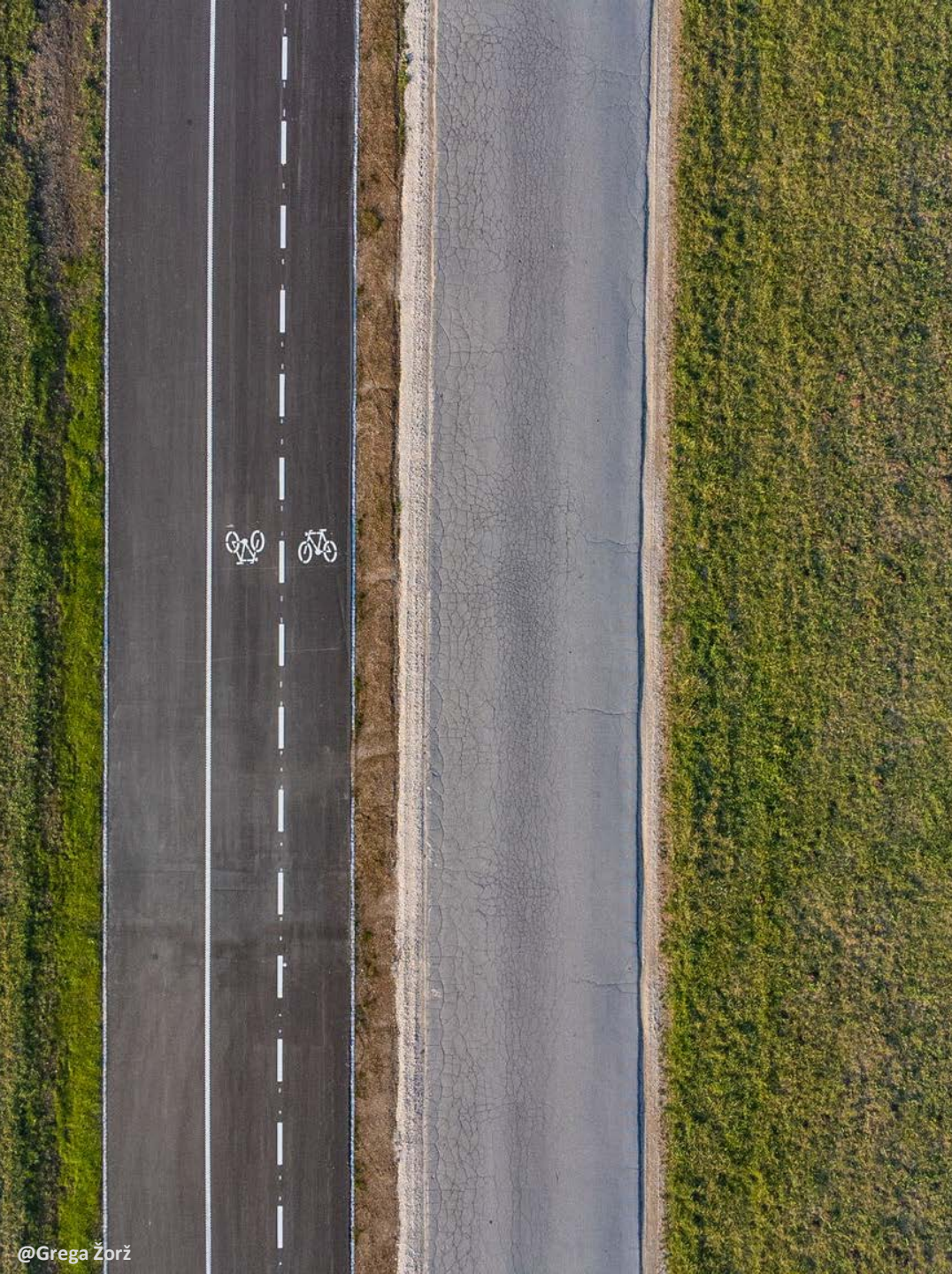
„ureditveno območje naselja obsega obstoječe naselje, nepozidana zemljišča namenjena graditvi objektov, ter **kmetijska**, gozdna, vodna in druga zemljišča, ki niso namenjena graditvi objektov in na katerih ni predviden razvoj, so pa zaradi svoje lege povezana z drugimi deli naselja in so **v funkciji poselitve**.“

Na sliki primer iz občine Hajdina. Primer ni skladen z zgornjo definicijo.

Končno mejo med KZ (TVKZ, OKZ) UON in ODRN se usklajuje v postopkih prostorskega načrtovanja, pri čemer so občine dolžne v čim večji meri upoštevati predlog strokovne podlage s področja kmetijstva (predlog območij TVKZ in OKZ).

Za konec...

- **Skupni cilj** vseh nas naj bo varovanje neobnovljivega naravnega vira – tal.
- **Strateški dokumenti** (npr. SPRS, NEPN), ki vplivajo na urejanje prostora, navajajo pomen doseganja ciljev s področja trajnostnega upravljanja s tlemi, kmetijskimi zemljišči in gozdom. → Treba bo zmanjšati neto letno rast pozidanih zemljišč za 25 % do leta 2030 in doseči ničelno rast pozidanih površin od leta 2050 dalje.
- Glede na dosedanje izkušnje pri pripravi strokovne podlage s področja kmetijstva se v prihodnosti nakazuje **korekcija Pravilnika**.

Hvala za vaš čas in pozornost.

gp.mkgp@gov.si

